

EL NOSTRE ERNEST

En memòria del poeta i amic

Ernest Torra i Duran

JOSEP COLET I GIRALT

RAMON PAGÈS I PLA

Ernest Torra i Duran

Era un dimarts a la tarda, a la Cova del Drac del barceloní carrer Tuset, quan vam conèixer l'Ernest Torra. (Un aclariment: parlo en plural perquè em faig portaveu d'una colla de companys, escriptors de Poesia Viva, els quals hem estat tots amics i devots de la personalitat tan atraient de l'Ernest.) És a dir, que quan el vam conèixer aquell dimarts del 1987 o 1988 –no ho recordo exactament, ni en quina època, perquè dins de la Cova del Drac sempre era igual i hi anàvem cada dimarts tot l'any–, ja al cap de poques setmanes ens va recitar un poema dels seus, i tots vam constatar que el nou company i amic que se'ns oferia era tot un artista de la ploma i la paraula. Car si allò que ens recitava sonava molt bé, més bé ressonava encara a causa del timbre de la seva veu i de la seva manera de dir. Ell –no gaire alt, revingut, platejat de testa i amb un somriure penjat als llavis– s'expressava d'una manera un poc emfàtica però rotunda i amb un timbre sonor entre ronc i acaronador que de seguida copsà l'atenció de tots els assistents. Portava un llibre a les mans, de

coberta blavosa, amb unes quantes paraules que, de ser jo una mica detectiu, com a les novel·les de Conan Doyle, m'haurien permès d'endevinar moltes coses bones del poeta que teníem davant. Reflexioneu sinó... El títol del llibre destacava per una frase: "*DIRECTAMENT O INDIRECTA...*". Això indicava dues coses molt valorades per nosaltres: que el poeta era català i n'exercia, ja que publicava en la nostra llengua; i que, a més, n'era un bon dominador, ja que l'adverbi i l'adjectiu que unia en el títol estaven a l'inrevés que ho fa el castellà, que és la manera més correcta i fabriana que tenim de portar-li la contrària. Però la investigació hauria pogut continuar, perquè, en el llibre, justament a sota del títol, hi veïem com una mena de subtítol que resava: "Pasterada de versos". I nosaltres que l'escoltàvem atentament i ens colpia amb les seves rimes líriques i de bella factura literària, comprovàvem que allò de "pasterada" no era altra cosa que una autoironia que es feia l'autor, és a dir, era mostra d'intel·ligència, pel sentit de l'humor, i de senzillesa, ja que ens parlava d'un tarannà planer. Més coses, encara, ens podia ensenyar la coberta del llibre: hi havia el dibuix d'un poblet que, pel contingut que ens llegia, ens suggerí un indret del Montseny, cosa que volia dir que era un amant de la Natura. I, finalment, el nom de l'autor, Ernest Torra i Duran, eren un nom i cognoms ben nostrats, força adients a la persona que ens anava recitant el poema.

Tot això hauríem pogut deduir si haguéssim tingut temps de reflexionar sobre la coberta del llibre, o jo hagués estat una mica detectiu. No va ser així. Però tot això ho vam saber al cap de poc temps, quan ja l'Ernest Torra era un bon amic nostre i sovintejava setmanalment les vetllades de Poesia Viva a la Cova del Drac.

I més encara. Però molt més. Sabíem que teníem amb nosaltres un Poeta –amb majúscula– un COMPANYY –amb totes les majúscules– i un pensador, una mica filòsof i una mica burleta, que és la forma de veure amb més sentit les coses. I ens alegrava la seva presència contínua a les tardes de poesia. Ell i la Magda, la seva entranyable companya, ens encisaven amb la seva companyia i amb els nous poemes que l'Ernest ens llegia setmanalment. Però he dit que molt més representà l'Ernest per nosaltres, ja que feia poc temps que els dimecres jo havia inaugurat un centre d'estudis poètics, que anomenàvem Seminari d'Investigació Poètica (S.I.P.), on al voltant d'una taula llarga congregava deu o dotze poetes de bona llei, amb la pretensió un xic agosarada de cercar nous camins i noves formes per aplicar a la poesia catalana. Doncs bé, de seguida que li vaig proposar de venir-hi, l'Ernest s'hi va apuntar. Malgrat que ell, somrient, em deia: "Però si no en sóc, de poeta!... Sóc només un versaire". I jo recordo que li responia: "Però tan bon versaire, que faries quedar petits molts poetes que se't posessin al costat!" Efectivament, de poeta, n'era, i dels bons, i un dissenyador magnífic del difícil art dels sonets. En el llibre

que li coneixíem en tenia tota una colla, i d'excel·lents. I tot seguit ens vam assabentar que, en curtes edicions, havia publicat un altre llibre de poemes, *La rosa arrencada*, i, anteriorment, un llibre de prosas anomenat *La mandíbula del dinosaure*. També vam saber del nostre amic que era nat a Sabadell, que professionalment s'havia dedicat al ram tèxtil en una indústria familiar i que, com a escriptor, havia obtingut alguns guardons, entre els quals destacava el Premi Montseny 1985, precisament amb un sonet, la seva especialitat. I que del mateix Premi Montseny, posteriorment, n'havia estat jurat i secretari. Ah, aquell Montseny on ell tenia el seu cor i un recer idíl·lic per fornir el gran vol de la seva musa!

Més coses anàvem sabent de l'Ernest a mesura que l'anàvem "vivint". A Poesia Viva, on ha estat el president i després president honorari, i al Seminari, on gairebé no mancava mai. I d'ell, sempre gaudíem d'un criteri ponderat i de les seves paraules ajustades; sobretot al Seminari, que és on dialogàvem més. Allà, tothora ens delectava amb la seva ironia amb la qual disfressava jocosament moltes veritats. Sovint quan jo, com a director del Seminari, proposava mil i una filigranes per experimentar en els nous poemes, ell sempre se'n queixava: "Ui, mare meva", exclamava, "no em vulgueu fer pensar més del compte! A mi doneu-me els versos clàssics, els sonets ben tradicionals... I no m'obligueu a fer-hi manipulacions, que no m'escauen..." Fins i tot ens ho deia en poesia; guaiteu aquest fragment:

Inconegudes pistes forasteres
on cada pas és pas que s'endevina!
Camino coix pel fil de la Quartina
i enyoro el camí net del meu sonet!
No fan per mi les màgiques dreceres...

Sí, sí, ens ho deia i ens ho rimava. Però sabeu què portava la setmana vinent? Doncs l'experiment personal d'allò tan difícil que li demanava, però doblement complicat amb noves aportacions de collita pròpia, les quals dificultaven molt més encara la creació. Ah, i ho feia amb uns versos d'una expressió tan clara, tan vibrant i, a voltes, tan erudita, que semblava impossible que els hagués pogut escriure amb tota aquella sèrie de manipulacions mètriques, rítmiques o de rima que ell mateix s'havia imposat.

Recordo que en el curs de l'any 1990, quan jo havia proposat l'experimentació d'una nova figura poètica, que anomenàvem "Quinternas de sonets" –la qual es basava en un sonet epigramàtic a partir del qual calia compondre quatre sonets més, començant per cadascuna de les estrofes del sonet "mare" i ampliant-les–, l'Ernest, com sempre, es queixà de la lògica dificultat que això comportava, però no se li acudí altra cosa, la setmana

següent, que escriure un original amb la nova figura demanada, però aplicant-li a més a més la tècnica de la sextina; és a dir que, les catorze paraules rimades del primer sonet es reproduïen exactes en totes les rimes dels altres sonets, la qual cosa representava un embolic de marca major. Això sí, però, els seus versos eren elegants, diàfans i tan eufònics que, llegint-los, gairebé ni t'adonaves de l'extrema dificultat que hi havia introduït el seu creador.

I tan difícil era, que només un sol poeta del S.I.P. gosà seguir-lo en la nova troballa. Però, és clar, fou l'Esther Martínez-Pastor, que era i és una virtuosa en l'aparellament de les paraules poètiques.

Aquest, doncs, era l'Ernest, el nostre Ernest com li dèiem, perquè l'hem tingut amicalment proper a tots nosaltres durant el temps de més de dotze anys, que joiosament l'hem "viscut".

I en tot aquest temps, sense haver publicat cap nou llibre, la seva producció poètica ha estat molt extensa, i els resums anyals de cada curs del S.I.P. en són dipositaris. Així és que, mitjançant les aportacions poètiques setmanals, de l'Ernest en tenim un tresor per a més d'un llibre.

Avui el poeta, l'amic, ens ha fugit per la senda ignota del sempre o del mai més –ni els poetes, això, no ho sabem. Però el que sí sabem és que el nostre company, l'Ernest, el nostre Ernest, és amb nosaltres ben viu i amical, cada vegada que posem els ulls en un dels seus papers poètics i els fem volar ànima endins. No pot ser d'altra manera, ja que és molt el que ens diu amb els seus versos a cada moment o circumstància.

Del primer any que el vam conèixer ens queden una sèrie de sonets meravellosos, quatre dels quals vam publicar en un monogràfic del S.I.P. que presentàrem a l'Ateneu Barcelonès el 1990, on ell expressava idees com aquestes:

En un instant pot viure's una vida;
en un instant pot esclatar la mort...

Oh, quines paraules més premonitòries! Però acabava l'estrofa:

I és que l'instant és la unitat que amida
tot el que sent i viu el nostre cor!

I també, aquell doll sentimental que li eixia com una deu, entremig de les seves cogitacions filosòfiques. Fixeu-vos què rima:

...suavitats amb focs d'amor madur;
m'he enamorat d'una ànima que estima...
M'he enamorat, m'he enamorat de tu!

El poeta, sobretot els darrers anys, ens deia: “No em feu fer giragonses literàries; a mi doneu-me només els mots clàssics... Jo ja sóc vell!” I jo no he vist, fins al darrer moment, un poeta més jove, més a la cresta dels esdeveniments, i amb un llenguatge més agosarat! Deia, poèticament:

Els éssers vius
tenim una concreta missió:
transmetre els gens... i prou!

Sempre la ironia. O bé ens parlava del capicua de l'any en què vivíem, en el seu poema “Simetria”; heus-ne aquí un fragment:

Palíndrom majestuós,
ajustada sincronia,
capicua esponerós,
el súmmum de... simetria!
Vegeu-ne, doncs, la grafia:
vint, zero, dos: dos mil dos.

I fins i tot, encara ha tingut temps d'ironitzar sobre l'euro:

Naturalment que em sento pessimista
per l'euro que s'acaba d'encetar.
Un fet irremeiable, ho tinc ben clar:
l'estrenada moneda europeïsta
es basa en una Euro-pa, sense pa!

Sí, sí, aquest era l'Ernest, el nostre Ernest, aquest “vailet octogenari”, com l'anomenava el seu amic Vicenç Montoro i Balaguer, per al qual l'Ernest Torra encara va tenir temps de fer un pròleg per a un llibre de poesies, potser el darrer escrit que ha sortit publicat del nostre poeta.

Deixant de banda, però, aquest enginy humorístic que ens mostrava sovint, el que ha estat l'Ernest Torra és un català de soca-rel, un enamorat de la nostra cultura i de la nostra terra. En el llibre *Indirectament o indirecta...*, té una part extensa dedicada a la història de Catalunya i als “anys dissortats” i, en els seus versos, el poeta expressa una vibració patriòtica catalana indiscutible.

L'Ernest, però, ja ha traspassat, ens ha fugit d'entre les mans després d'una encaixada simbòlica. El poeta, no, de cap manera! Mes l'home, l'amic, ja no és amb nosaltres. En la seva obra poètica havia parlat moltes vegades de la mort. I sempre ho féu amb una certa complaença. Només es queixava una mica de la pèrdua prematura dels éssers estimats:

Deu destralades a la meva soca;
deu sotragades a la vera rel...

I acabava parlant de l'esporga, amb aquesta referència personal:

Un home –jo– s'arrapa al tronc: fa cua.
La roda va. L'esporga continua!

I, ara, "la Dama-negra-de-l'enllà", com anomenà poèticament la darrera amiga, ha entrat a la seva llar furtivament, potser fent cas als seus versos. Li havia escrit:

...no truquis! Si vols entrar,
trobaràs la porta oberta...
Apropa't a poc a poc,
però... breu!, llampegà el toc
gèlid que et crema la mà,
Dama-negra-de-l'enllà...

La premonició –potser el desig– s'ha complert. Ara l'Ernest dorm sota la terra que l'ha vist néixer i que tant ha estimat. L'ànima, no: "Ja és llum dellà de la volada...". I el poeta, tampoc; és a prop nostre, endins dels nostres ulls, quan el llegim. Havia escrit per tancar el seu cicle:

Veieu, oi?, el deler que m'esperona:
nodrint-me del meu íntim aliment,
tornar a ser pensament i papallona!

Pensament, en el nostre pensament. Papallona, en els teus versos alats.
Que és bonica la vida d'un poeta, amic Ernest, fins i tot quan la vida es fa dir...
mort!

JOSEP COLET I GIRALT

L'Ernest Torra i Duran va arribar als límits de la seva vida i va travessar la porta de l'adéu. Ara, viatja pels camins de l'Infinit que el porten a la Glòria perquè pugui assolir el repòs etern del cel dels poetes.

La pèrdua de l'Ernest ha originat una gran tristesa entre les persones que, per alguna raó, l'hem estimat; potser perquè hem perdut l'home amable, senzill i bona persona que passejava pel poble de Viladrau i que, a més, l'estimava.

Però l'Ernest no era l'amic del Montseny que ens acollia i ens parlava amb la tranquil·la calma d'un home que estava ben segur d'haver aconseguit tots els objectius més importants de la seva vida, sinó que dintre seu es movia un altre món, potser molt més gran, fet d'esperit. Ell era un poeta –un gran poeta–, un creador de somnis i de sentiments, els quals es reflectien en els seus immensos poemes que feien gaudir, amb el seu contingut ple de bellesa, tothom que tenia la sort de poder-lo escoltar.

Era membre actiu i participava en les trobades de grups com Poesia Viva de Barcelona, el Quicarell Poètic de Centelles i el Raïm de Poesia d'Artés. Era, doncs, en aquests grups on més bé se sentia. La seva assistència era constant i gairebé un ritual que, certament, l'estimulava perquè podia compartir els seus poemes amb els d'altres poetes i rapsodes, amb la seguretat que serien escoltats i aclamats amb devoció.

Arran de la seva participació a les trobades de Poesia Viva a la Cova del Drac de Barcelona, l'Andreu Coll i Crüell va endegar, juntament amb uns quants lletraferits de Centelles, el grup Quicarell Poètic. El segon diumenge de cada mes, l'Ernest i uns amics i amigues (poetes i poetesses de Poesia Viva) ja feia temps que havien començat a col·laborar habitualment a les vetllades de Centelles; era el retrobament amb els amics versaires, sempre i a tota hora ben rebuts per la Remei i l'Andreu, que oferien la seva llar a canvi d'una tarda amorosa de versos. I mentrestant, el temps semblava que volia aturar-se i un instant callava perquè parlava el cor brodat de poesia.

Les salutacions i els comentaris dels components (poetes, rapsodes i oïdors) s'han anant fonent, i cadascun d'ells ha ocupat el seient habitual per poder donar pas a l'inici de la vetllada. Dins un perolet d'aram s'han col·locat els noms dels participants... El presentador i la presentadora extreuen d'un

en un els noms escrits per tal que la sort decideixi l'ordre i marqui el torn de participació. En primer lloc, un poeta; després, un recitador: ara l'un, ara l'altre, ara l'altre i ara l'un... Tot segueix el ritme que marca aquell perolet carregat de noms, de sentiments i amors que s'ajeu en sobre el bleix d'aquella casa, on tot respira poesia. Impregnat pel gaudi d'aquells moments, l'Ernest escolta atentament, un a un, els poemes recitats i els viu, i s'espera una estona fins que, de sobte, el paperet que duu el seu nom surt de dintre el perolet i assenyala que ha arribat l'hora de la seva participació. I d'aquesta manera el Quicarell Poètic, durant molts anys, va poder assaborir la música dels sonets meravellosos i els poemes carregats de bellesa de l'Ernest Torra. Tot respira poesia perquè les estrelles del cel comencen la seva dansa i el cenacle de poesia, amb les llums de les mirades plenes de tendresa.

A poc a poc, els versos han apagat la seva claror, s'han amagat dins les carpetes i s'han acomiadat fins al mes vinent amb el desig de poder retornar per renovar l'amistat i fruir amb la virtut d'aquest Quicarell Poètic que guarda tants records i que podria dir infinitud de coses arran de l'amistat amb l'Ernest Torra.

L'Ernest Torra fou col·laborador no tan sols com a contertulià del grup (celebracions d'aniversari, dedicatòries en els sants de l'Andreu i la Remei i d'altres) sinó que també era un defensor de la poesia i el cor, i això l'empenyia a donar consells a petis aprenents de poeta i a ensenyar-los les tècniques necessàries per al bon transport dels versos. Aquest tros de poeta avui pot dir, ple de gratitud, que si no fos per l'Ernest Torra no hauria escrit mai ni un petit vers que estigués ben construït.

I des d'aquestes ratlles, escrites més amb el cor que no pas amb l'escriptura, el caliu que va abrindar segueix ben encès i seguirà portant escalfor a les vetllades poètiques.

Paraules, silencis, versos, records, amistat... L'anhel i la bona marxa del Quicarell de Centelles inspirà la formació d'un nou grup de poesia, aquesta vegada al cor mateix de la població d'Artés (Bages). El Casal Artesenc fou el lloc escollit perquè l'últim diumenge de cada mes se celebressin les trobades dels poetes, les quals sempre han estat dirigides pel poeta d'Artés Pere Feliu.

Aquest grup, en el decurs dels anys, ha aglutinat al voltant seu una gran quantitat d'amants i amics de la poesia que habitualment col·laboren, amb els seus poemes, en els grups agermanats a l'entorn de Poesia Viva. L'escenari on es reciten els poemes (propis o d'altri) és presidit, en primer lloc, per una pintura que mostra el retrat de Verdaguer. En segon lloc hi ha un raïm de grans dimensions, immens, que va carregat de grans i en cada un figura el nom i el número de cada poeta o rapsoda. L'Ernest Torra té adjudicat a perpetuïtat el gra número quatre d'aquest gran Raïm de Poesia...

Deixem doncs, que sigui l'Ernest Torra qui ara esgoti el seu torn i fruïm una estona dels seus versos.

VILADRAU (CANÇÓ)

Vetllant la creu senyera
del cim de Matagalls,
enmig de la muntanya,
per boscos bressolat,
hi ha un poble que l'estimo
com no n'estimo cap.

Que bell que és el meu poble,
que bell que és Viladrau!

Els verds de primavera
de mil tonalitats
el teu estiu festegen
amb tots els seus mil blaus,
i la tardor, vermella,
somriu a l'hivern blanc.

Que bell que és el meu poble,
Que bell que és Viladrau!

De sobte, l'Ernest Torra, l'amic del Montseny, l'home enamorat de Viladrau, el poeta, ha pres el bagatge dels seus versos, ha tancat els ulls i ben dolçament ha pujat damunt les ales de l'ocell del temps i ha volat a la llar de la pau i el silenci. Els amics, que havíem escoltat i compartit la seva poesia, quan tornem a les vetllades, ja no podem fruir de la seva presència ni de les seves paraules i ens envairan l'enyorament i la nostàlgia. Però la seva veu, sovint, tornarà els records a la vida i brillarà com una estrella que il·lumina tot el firmament. Poetes i rapsodes posaran veu als seus poemes perquè l'Ernest Torra pugui anar vivint entre nosaltres.

L'Ernest Torra i Duran va arribar als límits de la seva vida i va travessar les portes de l'adéu. Ara viatja pels camins de l'infinit que el porten a la glòria perquè pugui assolir etern el cel dels poetes.

RAMON PAGÈS I PLA